

Bibliotek, en lönsam affär

Biblioteken ses ofta enbart som utgiftsposter för kommunerna, en trevlig service man erbjuder vid sidan av andra fritidstjänster. I Finland fanns ifjol 744 allmänna bibliotek och 137 bokbussar, trenden är nedåtgående (tilastot.kirjastot.fi). Personal och anskaffningar minskar likaså, då kommuner med trängd ekonomi ser biblioteken som enkla sparobjekt.

En färsk utredning, "Bibliotekens ekonomiska effekter", visar dock att det arbete som görs på biblioteken leder till stora inbesparingar och vinster för samhället som helhet. I motsvarande utredningar utomlands har man kommit fram till uppskattningen att varje euro som satsas på biblioteken ger 3–4 euro tillbaka till samhället i form av välfärd. Hela rapporten kan läsas på nätet.

Biblioteken skiljer sig från många andra tjänster genom att servicen är avgiftsfri. Just avgiftsfriheten och principen om tillgänglig och jämlik service är bibliotekens trumfkort: de når 97 procent av barnen i åldern 10–14 och 66 procent av hela befolkningen.

Årligen lånas 68 miljoner böcker ut, vilket kan jämföras med att handeln säljer 19 miljoner böcker. Biblioteken har alltså en central roll när det gäller att upprätthålla läsfärdigheten bland befolkningen. Forskning visar att en god läsfärdighet effektivt stöder sysselsättningen och förebygger utslagning, vilket leder till inbesparingar på miljontals euro inom andra sektorer. En person som marginaliseras i ung ålder beräknas kosta samhället 700 000 euro under sin livstid. Tyvärr har utlåningen minskat till följd av nedskärningarna.

Digitaliseringen av offentliga tjänster är ett av regeringens spetsprojekt, men det uppstår jämlikhetsproblem då alla medborgare inte har samma möjligheter att tillgodogöra sig digitala tjänster. En tredjedel av låginkomsthushållen saknar internetanslutning, och dessutom räcker den digitala kompetensen inte till hos alla vilket ger upphov till en digital klyfta i samhället.

Biblioteken kan här hjälpa till genom att erbjuda dels datorer med internetanslutning, dels rådgivning och användarutbildning. Den offentliga sektorn eftersträvar besparingar på hundratals miljoner euro genom digitaliseringen, och en del av de besparingarna bygger på det stöd som biblioteken ger.

Även själva bibliotekslokalerna har positiva effekter på samhällsekonomin. Biblioteken erbjuder idag arbetsutrymmen åt allt fler egenföretagare och frilansare, som annars varit tvungna att hyra kontorsutrymme eller ha ett arbetsrum hemma. Därtill ordnas det årligen 900 000 evenemang av olika slag på biblioteken. Biblioteken spelar också en viktig roll i integrationen av invandrare, då de erbjuder mötesplatser med låg tröskel och tillmötesgående service. Där ryms även verksamhet som bygger på frivilligarbete.

Biblioteken påverkar samhället också på andra sätt, bl.a. som stöd för utbildning, fortbildning och omskolning. Mycket av bibliotekens insatser görs i samarbete med andra instanser, vilket gör dem svårare att mäta. Effekter som inte är ekonomiska utan har ett egenvärde är bl.a.

stärkande av demokratin och främjande av befolkningens hälsa.

I dessa dagar håller man i kommunerna på att utforma nästa års budget, funderar på var man ska spara och var man ska satsa. Biblioteken kostar i medeltal 58€/invånare eller 1,1 % av kommunens utgifter, men variationerna är stora. En intressant fråga är vad biblioteken skulle kunna uträtta med större resurser. En sak som står klar är i alla fall att det i det långa loppet inte lönar sig att spara på biblioteken.

Finlands svenska biblioteksörening rf

Karolina Zilliacus, ordförande

Lisa Strömsholm, viceordförande